

Sytuacja epizootyczna na świecie w 2011 i na początku 2012 roku

Henryk Lis, Krzysztof Górski

z Katedry Rozrodu i Higieny Zwierząt Uniwersytetu Przyrodniczo-Humanistycznego w Siedlcach

Podczas obrad 80. Sesji Generalnej Międzynarodowej Organizacji Zdrowia Zwierząt (OIE) szef Departamentu Informacji o Zdrowiu Zwierząt OIE, dr Karim Ben Jebara, przedstawił najważniejsze jednostki chorobowe, jakie występowały od 1 stycznia 2011 r. do 31 marca 2012 r. W okresie tym miało miejsce 238 zgłoszeń z 83 państw, dotyczących 58 chorób. Sześćdziesiąt procent zgłoszeń obejmowało 11 chorób: pryszczycę (16%), wysokopatogenna grypa ptaków – HPAI (11%), rzekomy pomór drobiu (6%), niskopatogenna grypa ptaków (6%), wąglik (4%), bluetongue (3%), wścieklizna (3%), pomór małych przeżuwaczy (3%), zakażenie wirusem Schmallenberg (3%), ospa owiec i kóz (3%) oraz inne (2%).

Referujący informował, że w grudniu 2011 r. państwa europejskie zgłosiły wystąpienie u bydła i owiec zakażenia wirusem z rodziny Bunyviridae, który wykryto w miejscowości Schmallenberg w Niemczech. W Holandii do końca marca 2012 r. stwierdzono 504 przypadki tej choroby na 220 fermach (367 u owiec, 128 u bydła i 9 u kóz). W Belgii, jako drugim państwie, stwierdzono od 14 grudnia 2011 r. do marca 2012 r. w 15 fermach 27 przypadków u owiec i jeden u bydła. Niemcy byli trzecim państwem, gdzie od 27 grudnia 2011 r. do końca marca 2012 r. rozpoznano 2668 przypadków w 869 fermach, były to 2406 przypadki u owiec, 187 przypadków u bydła, 52 u kóz i 23 przypadki w stadach mieszanych, gdzie były owce i kozy.

W styczniu 2012 r. w Wielkiej Brytanii pierwsze przypadki wspomnianej choroby wystąpiły w południowo-wschodniej Anglii, gdzie do końca marca 2012 r. rozpoznano ją u 461 jagniąt i 30 przypadków u cieląt.

We Francji pierwsze przypadki rozpoznano w styczniu 2012 r. w północno-wschodniej części kraju, a do końca marca stwierdzono tę chorobę w 624 fermach.

W Luksemburgu od lutego 2012 r. do końca marca 2012 r. stwierdzono chorobę w 7 fermach – w pięciu u owiec, jednej fermie mieszanej – owce i kozy i jednej u bydła. W marcu 2012 r. stwierdzono poronienia jagniąt w mieszanej fermie owiec i kóz w Hiszpanii. Śmiertelność jagniąt w Belgii i Niemczech obejmowała około 3% jagniąt.

Ustalono, że większość zwierząt zakażała się wirusem Schmallenberg w okresie największego nasilenia inwazji owadów. Nie było zakażeń drogą oddechową. Pierwszymi objawami choroby było posmutnienie i biegunka. Choroba nie grozi ludziom, gdyż u personelu na fermach nie było żadnych podejrzeń o zakażenie. Wzrostają wiele pytań i prowadzone są dalsze badania.

Od 1 stycznia 2011 r. do 31 marca 2012 r. pryszczycę powodowana była przez serotypy A, O, SAT₁, SAT₂, Azja₁. Występowała w następujących państwach: Botswana, Bułgarii, Izraelu, Libii, Namibii, Paragwaju, Rosji, Republice Południowej Afryki, Tadżykistanie i Zambii. Endemiczne przypadki występowały w ośmiu państwach: Angoli, Chińskiej Republice Ludowej, na Tajwanie, w Republice Korei i Koreańskiej Republice Ludowo-Demokratycznej, Mozambiku, Myanmar (Birma), Zimbabwe, na terytorium Palestyny i w Wietnamie. W 2012 r. pierwsze ogniska choroby wywołane serotypem SAT₂ zgłosił Egipt.

W Botswanie pojedyncze ogniska pryszczycy (SAT₂) występowały na granicach stref, gdzie zwierzęta podlegały szczepieniom. W Zimbabwe zanotowano 5 ognisk (SAT₂) u 204 zwierząt, w Mozambiku 8 ognisk (SAT₂) u bydła i owiec, w Republice Południowej Afryki – 46 nowych ognisk (SAT₁ i SAT₂) u 750 sztuk bydła. W Namibii u bydła (SAT₁) u 282 sztuk, w stadach o ponad 5,5 tys. zwierząt. W Wietnamie było 476 ognisk (serotyp O) u 18 992 bydła, bawołów i świń; na terytorium Palestyny – 30 ognisk (serotyp A, O i Azja₁) w 546 przypadkach. W Myanmar wykryto serotyp A u bydła; w Republice Korei rozpoznano wirus typu O w 155 ogniskach. W Koreańskiej Republice Ludowo-Demokratycznej stwierdzono typ O w 139 ogniskach do kwietnia 2011 r. Nie przesłano dalszych informacji.

Na Tajwanie przypadki pryszczycy występują od 2009 r., a w marcu 2011 r. na dwóch fermach świń stwierdzono 140 przypadków w stadzie liczącym 999 świń. Dwa nowe ogniska pojawiły się w styczniu 2012 r. Rozpoznano serotyp O wirusa. W Chińskiej Republice Ludowej od lutego 2010 r. do stycznia 2012 r. stwierdzono 26 ognisk, w efekcie zlikwidowano 7925 sztuk bydła, owiec, kóz i świń.

Stwierdzono serotyp O. Po uboju zwierząt podjęto szczepienia pierścieniowe w tych rejonach.

W Europie rozpoznano serotyp O wirusa pryszczycy w Bułgarii, Izraelu, Kazachstanie i Rosji, a serotyp Azja 1 stwierdzono w Tadżykistanie i Kazachstanie. W Izraelu było 21 ognisk u bydła, owiec i kóz; stwierdzono serotyp O. W Bułgarii stwierdzono dwa ogniska, serotyp O, w rejonie Burgas, 2 km od granicy z Turcją. W marcu 2011 r. jedno ognisko choroby wywołanej serotypem O stwierdzono w Rosji, w pasie 18 km od granicy z Mongolią, oraz dwa ogniska przy granicy z Kazachstanem, gdzie rozpoznano wirus podobny do serotypów występujących wcześniej w Chińskiej Republice Ludowej i Kazachstanie.

W Tadżykistanie stwierdzono przy granicy z Afganistanem wirus Azja₁ w 31 ogniskach u bydła i 14 ogniskach u małych przeżuwaczy. Podjęto szczepienia trójwartościową szczepionką A, O, Azja₁.

W Paragwaju w 2011 r. stwierdzono 13 ognisk pryszczycy u 819 sztuk bydła, serotyp O, oraz ognisko w styczniu 2012 r. u 9 sztuk na farmie liczącej 154 sztuki bydła i u 5 świń, które poddano ubojowi. W 2011 r. nie stwierdzono pryszczycy wywołanej serotypem C i SAT₃.

Wysoko patogenna grypa ptaków (H5N1) w 2011 r. była stwierdzana w Bhutanie, Kambodży, Chińskiej Republice Ludowej, Hongkongu, Iranie, Indiach, Izraelu, Japonii, Republice Korei, Mongolii, Myanmar (Birmie), Nepalu, na terytorium Palestyny, w Bangladeszu, Wietnamie, Egipcie i Indonezji; w tych ostatnich państwach występuje endemicznie.

W Egipcie stwierdzono 317 ognisk grypy z 218 797 przypadkami chorobowymi, w Indonezji 18 ognisk z 63 057 przypadkami, w Republice Korei 53 ogniska – 39 649 przypadków, a ubojowi poddano prawie 1,4 mln sztuk drobiu. Dla dalszego bezpieczeństwa poddano ubojowi prawie 6,5 mln ptaków, w tym ponad 3,3 mln kurcząt, ponad 2,7 mln kaczek, prawie 300 tys. przepiórek i ponad 21 tys. innych gatunków ptaków.

W Japonii między styczniem a marcem 2011 r. potwierdzono 24 ogniska grypy w fermach, gdzie ubojowi poddano ponad 1,8 mln sztuk drobiu. W Myanmar w styczniu 2011 r. stwierdzono 10 ognisk – 56 237 przypadków choroby, gdzie padło 1935 sztuk, a 60 831 poddano ubojowi. W lutym 2012 r. były dwa ogniska – 144 przypadki, a ubojowi poddano 2830 sztuk drobiu. W Kambodży stwierdzono trzy wybuchy choroby – w styczniu, lipcu i listopadzie 2011 r. choroba dotknęła ponad 4 tys. sztuk ptaków (53 kurcząt, 97 kaczek, 6 gęsi i 4 tys. brojlerów).

W Hongkongu stwierdzono grype u drobiu i ptaków wolno żyjących. Choroba

wystąpiła w ponad 19 tys. ferm, dotknęła ponad 115 tys. kurcząt, 810 gołębi, 1950 bażantów i 1122 kur w drobnych zagrodach. W okresie styczeń – marzec 2012 r. stwierdzono 4 przypadki choroby u mew, 3 u czapli, 3 u sokołów, 4 u srok, jeden u cietrzewia i jeden u jastrzębia.

Na terytorium Autonomii Palestyńskiej stwierdzono grypę w liczbie 2 tys. przypadków w fermie indyków. W Indiach stwierdzono w kilku prowincjach ponad 6 tys. przypadków, likwidując ponad 80 tys. sztuk drobiu. W Izraelu w marcu 2011 r. stwierdzono chorobę w fermie indyków – tysiąc przypadków, a likwidacji poddano 12 800 ptaków. W marcu 2012 r. stwierdzono 19 500 przypadków, padło 10 500 ptaków.

Jedno ognisko choroby stwierdzono w Mongolii. W Iranie wykryto ją u migrujących dzikich kaczek. W Nepalu było 13 ognisk choroby, ponad 31 tys. przypadków, w tym trzy przypadki u wron. W Chińskiej Republice Ludowej, w okręgu Tybetu, i przy granicy z Bhutanem stwierdzono ogniska grypy, a dwóch fermach zlikwidowano ponad 35 tys. sztuk drobiu.

W Wietnamie 38 ognisk z ponad 35 tys. przypadków stwierdzono w 2011 r., oraz 22 ogniska i ponad 12 tys. przypadków do 31 marca 2012 r. W Bangladeszu stwierdzono 170 ognisk – ponad 97 tys. przypadków, zlikwidowano ponad pół miliona sztuk drobiu, oraz 12 ognisk w pierwszych trzech miesiącach 2012 r. (prawie 6 tys. przypadków, ponad 84 tys. ptaków zlikwidowano).

Nosaczna jest jedną z najdłużej znanych chorób zakaźnych. Była rozpoznana w większości państw i wyrządzała ogromne straty. Wszystkie większe wojny przyczyniały się do rozprzestrzeniania się nosacziny. Dzięki energicznemu środkom podjętym po pierwszej wojnie światowej została w większości państw prawie całkowicie zlikwidowana. W latach 1969–1970 była stwierdzana tylko w Turcji, Iraku i Iranie. Najbardziej wrażliwe na chorobę są osły, muły i wielbłądy. U koni ma przebieg przewlekły. Zwierzęta mięsożerne chorują po

zjedzeniu mięsa z chorych zwierząt. Od stycznia 2011 r. cztery państwa – Afganistan, Bahrajn, Iran i Liban – zgłosiły nosaczinę. W Iranie stwierdzono 14 przypadków. W Bahrajnie u koni kupionych pół roku wcześniej w Kuwejcie – 54 przypadki, z czego 5 koni padło. Przedstawiciel Kuwejtu zapewnił, że jego kraj jest wolny od choroby, a ostatnie dodatnie wyniki badań z lat 2009 i 2010 pozwoliły na wykrycie choroby i likwidację 33 koni.

W Afganistanie w sierpniu 2011 r. potwierdzono nosaczinę u koni i osłów w jednym z rejonów, gdzie badano 240 surowice pochodzące od tych zwierząt, stwierdzając 5,3% dodatnich reagentów wśród koni i 4,1% reagentów wśród osłów. Mongolia informowała o podejrzeniu wystąpienia pierwszych przypadków oraz Indie o trzech przypadkach w trzech ogniskach. W Brazylii rozpoznano 9 ognisk – 23 przypadki choroby. W Etiopii i Erytrei wystąpiło podejrzenie pojawienia się choroby.

W końcowej części wystąpienia referujący przypominał, że w okresie od 2005 r. do 2011 r. do OIE wpłynęło 1157 pilnych informacji dotyczących 96 różnych chorób zwierząt naziemnych i wodnych. Siedemdziesiąt sześć (6,5%) dotyczyło zwierząt wodnych, a pochodziły one z 28 państw i obejmowały 20 jednostek chorobowych. Ponad połowa tych chorób dotyczyła pięciu jednostek, a mianowicie zakażenia herpeswirusem karpia koi (13% zgłoszeń), zakażenia herpeswirusem 1 ostryg (OSHV; 12%), choroby białych plam (white spot disease – 12%), dżumy raków i ryb (crayfish plague – 9%) i bonamiozy ostryg (*Bonamia ostreae* – 9%).

Od 2008 r. w Europie i Oceanii stwierdzono chorobę powodowaną przez herpeswirusa 1, która powodowała ogromną śmiertelność ostryg w różnym okresie ich wzrostu. U osobników dorosłych odsetek śmiertelności wahał się w granicach od 10 do 30% populacji, natomiast wśród młodych była dużo wyższa i obejmowała 60–100% osobników. Przyczyny zakażenia pozostają ciągle nieznane, a sugerowanie, że ma na to wpływ zmiana klimatu i ocieplenie zbiorników wodnych nie do końca

jest przekonujące. Nie ma dowodów na to, że na występowanie choroby może mieć wpływ na bezpieczną żywność pochodzącą z hodowli zakażonych ostryg.

Choroba spowodowała ogromne straty dla producentów ostryg. We Francji, która jest największym dostawcą ostryg, ich produkcja zmniejszyła się ze 130 tys. ton rocznie do 80 tys. ton w 2010 r., co spowodowało wzrost ich cen o 20%. Wartość całego przemysłu ostryg we Francji wynosiła około 400 mln euro. W 2010 r. planowano import dla chowu młodych ostryg z Japonii, które są bardziej odporne na chorobę, ale uniemożliwiło to tsunami, które zniszczyło przemysł rybny w prefekturze Miyagi.

Drugim, znaczącym producentem ostryg jest Irlandia, która w połowie zatok hodowała ostrygi z Pacyfiku; zostały one zaatakowane przez wirus w okresie 2008–2010 r.

Australijski przemysł ostrygowy obejmujący ponad 550 przedsiębiorstw zlokalizowanych głównie w trzech stanach – Nowej Południowej Walii, Południowej Walii i Tasmanii szacowany był na ponad 16 mln tuzinów, a jego wartość w 2007 r. wynosiła ponad 100 mln USD.

W Nowej Zelandii roczna produkcja ostryg wynosiła około 3 mln tuzinów. Zaobserwowano mniejsze straty, ponieważ hodowla opierała się na dzikich ostrygach, wśród których zaobserwowano niższą śmiertelność; mimo tego produkcja zmniejszyła się około 25–33%. Wirus atakował głównie ostrygi młode, w wieku do jednego roku. Do osiągnięcia pełnej dojrzałości ostrygi potrzebują 3 lat. Spodziewany jest spadek podaży w 2012 r.

Piśmiennictwo

1. World Organisation for Animal Health, Draft Final Report. 8059, 20-25 May, Paris, 2012.
2. Working Document 80 Session Generale, Paris, 21-25 May, 2012.